

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах ведення бізнесу, для яких характерним є висока мінливість зовнішнього середовища, наявність досить жорсткої конкуренції, зменшення реальної купівельної спроможності населення – споживачів продукції (послуг), важливим чинником, що впливає на результати діяльності і забезпечує конкурентоспроможність підприємства, є наявність в останнього конкурентних переваг.

Конкурентні переваги – це певні індивідуальні цінності, що дають підприємству перевагу над конкурентами в економічній, технічній, технологічній та інших сферах діяльності, формують можливість для більш ефективного використання наявного ресурсного потенціалу.

Дієвим інструментом формування конкурентних переваг підприємства, як свідчить світовий досвід, є запровадження на системній основі внутрішнього аудиту усіх процесів, які відбуваються на підприємстві.

Внутрішній аудит – це систематичний, незалежний і задокументований процес отримання доказів аудиту та об'єктивного їх оцінювання, щоб визначити ступінь дотримання критеріїв аудиту. Підприємство має проводити внутрішні аудити в заплановані проміжки часу для отримання інформації про те, чи система менеджменту, а також усі процеси підприємства відповідають власним вимогам, вимогам стандартів і чи результативно функціонують – забезпечують досягнення поставлених цілей в існуючому середовищі ведення бізнесу.

Дієвість внутрішнього аудиту в контексті формування конкурентних переваг підприємства забезпечується дотриманням принципів його здійснення, основними серед яких є наступні:

1. Дотримання етичних норм – основа професіоналізму. Аудитори та особа, яка керує програмою аудиту, мають:

- виконувати свою роботу чесно, старанно та відповідально;
- знати та дотримувати будь-які правові вимоги;
- демонструвати свою компетентність під час виконання своєї роботи;
- виконувати свою роботу неупереджено, тобто залишатися справедливими й безсторонніми у всіх своїх справах;
- бути здатними протистояти будь-якому тиску, який міг би вплинути на їхні судження під час здійснювання аудиту.

2. Чесність у поданні результатів – зобов'язання звітувати правдиво й точно. Необхідно, щоб дані аудиту, висновки аудиту та звіти про аудит правдиво й точно відображали аудиторську діяльність. У звітах потрібно наводити суттєві перешкоди, які мали місце під час аудитування, а також неузгодженості в судженнях між групою аудиту та об'єктом аудиту. Подання інформації має бути правдивим, точним, об'єктивним, своєчасним, чітким і вичерпним.

3. Належна професійна ретельність – прояв старанності та розсудливості у здійсненні аудиту. Аудитори мають виявляти належну старанність відповідно до важливості виконуваного ними завдання та довіри до них з боку замовника аудиту й інших зацікавлених сторін. Важливою особливістю у виконанні їх роботи з належною професійною ретельністю є здатність висловлювати вмотивовані судження в усіх ситуаціях, пов'язаних з аудитом.

4. Конфіденційність – захищеність інформації. Аудитори мають виявляти обачність у використанні та забезпечувати конфіденційність інформації, отриманої під час виконання своїх обов'язків. Аудитор чи замовник аудиту не повинен використовувати інформацію для власної вигоди чи у спосіб, який завдає шкоди законним інтересам об'єкта аудиту.

5. Незалежність – основа неупередженості аудиту та об'єктивності висновків аудиту. Аудитори мають бути незалежними від діяльності, аудит якої проводять, та в усіх випадках діяти так, щоб уникати упередженості та конфлікту інтересів. Аудитори мають підтримувати об'єктивність протягом усього процесу аудитування для забезпечення того, щоб дані та висновки аудиту базувалися лише на доказі аудиту.

6. Підхід, що базується на доказі – раціональний метод формування надійних і відтворюваних висновків аудиту. Необхідно, щоб доказ аудиту можна було перевірити. Слід забезпечувати належне використання вибірки.

Внутрішній аудит здійснюють відповідно до програми аудиту, яка містить цілі, сферу та критерії аудиту. До проведення внутрішнього аудиту особа, яка керує програмою аудиту, має:

- встановити обсяг програми аудиту та визначити й оцінити ризики, пов'язані з проведенням аудиту;
- визначити відповідальних осіб за проведення окремих аудитів на місці;
- встановити методики та визначити необхідні ресурси для проведення аудиту;
- сформувати групу аудиту;
- забезпечити ведення протоколів за програмою аудиту;
- забезпечити моніторинг, критичне аналізування та поліпшення (за потреби) програми й механізму аудиту.

Здійснення внутрішнього аудиту передбачає виконання кроків, які наведені нижче.

1. Розпочинання аудиту, що включає:

1.1. Налагодження початкового зв'язку з об'єктом аудиту з метою: встановлення способів обмінювання

інформацією з представниками об'єкта аудиту; підтвердження повноваження щодо проведення аудиту; інформування про цілі, сферу, методи аудиту та склад групи аудиту; отримання доступу до відповідних документів і протоколів для цілей аудиту; визначення застосовних правових та інших вимог, доречних для аудиту тощо;

1.2. Установлення можливостей здійснення аудиту тобто визначення достатності і відповідності інформації для проведення аудиту, адекватності співпраці з боку об'єкта аудиту, достатності часу та ресурсів для проведення аудиту.

2. Підготування до аудиторської діяльності, що передбачає:

2.1. Критичне аналізування документів під час підготовки до аудиту. При цьому документація повинна охоплювати застосовні документи та протоколи системи менеджменту підприємства, а також звіти про попередні аудити;

2.2. Підготування плану аудиту, що сприяє складанню ефективного графіка та координуванню аудиторської діяльності для результативного досягнення цілей аудиту;

2.3. Визначення робочих завдань для групи аудиту – встановлення для кожного аудитора відповідальності за здійснення перевірки конкретних ділянок. При цьому має бути враховано незалежність і компетентність аудиторів, результативне використання ресурсів, а також роль та відповідальність технічних експертів;

2.4. Підготування робочих документів, що охоплює складання переліку контрольних запитань, планів вибіркового перевіряння під час аудиту, бланків для реєстрування інформації.

3. Здійснення аудиторської діяльності, що включає:

3.1. Проведення попередньої наради за участю керівництва об'єкта аудиту і, якщо доцільно, осіб, що відповідають за функції чи процеси, аудит яких здійснюватимуть;

3.2. Критичне аналізування документів під час проведення аудиту, щоб визначити відповідність задокументованої системи критеріям аудиту;

3.3. Обмінювання інформацією під час аудиту з метою оцінювання процесу виконання аудиту та перерозподілу, за потреби, робочих завдань між членами групи аудиту;

3.4. Визначення ролей і відповідальності гідів і спостерігачів, які можуть супроводжувати групу аудиту і не повинні впливати на проведення аудиту чи втручатися в нього;

3.5. Збирання та перевіряння інформації, доречної для цілей, сфери та критеріїв аудиту;

3.6. Підготування даних аудиту, що можуть вказувати на відповідність або на невідповідність критеріям аудиту;

3.7. Підготування висновків аудиту, що повинні містити наступні позиції: ступінь результативності системи менеджменту та процесів підприємства в досягненні цілей; стан впровадження, підтримування та поліпшення системи менеджменту та процесів підприємства; ступінь досягнення цілей аудиту, охоплення сфери аудиту та виконання критеріїв аудиту.

3.8. Проведення заключної наради, учасниками якої мають бути керівництво об'єкта аудиту і, якщо доцільно, особи, відповідальні за функції чи процеси, піддані аудиту.

4. Підготування та подання керівництву підприємства звіту про аудит.

5. Завершення аудиту, якщо виконано всі роботи за планом аудиту або було досягнуто згоди щодо цього із замовником аудиту. При цьому документи стосовно аудиту необхідно зберігати чи знищити за згодою сторін-учасниць відповідно до методик програми аудиту та застосовних вимог.

6. Виконання подальших дій за результатами аудиту. Залежно від цілей аудиту у висновках аудиту може бути зазначено потребу внести виправлення або вжити коригувальних, запобіжних чи поліпшувальних заходів. Ці дії зазвичай визначає та реалізує об'єкт аудиту протягом узгодженого строку. Повноту виконання та результативність цих дій необхідно перевіряти, що може бути частиною наступного внутрішнього аудиту.

Отже, вважаємо, що для забезпечення конкурентоспроможності підприємства в сучасних умовах ведення бізнесу проведення на системній основі внутрішніх аудитів усіх процесів підприємства є доцільним і необхідним кроком.